

תקציר מלכים ב (מהדורה א' בשחור. ב' בכחול. ג' בירוק).

אתר מומלץ לתרגילים: <http://tracks.roojoom.com/r/74984>

ט.ל.ח. (=) עות ל'עולם ה'זר-בו). הערות/הארות/תודות יתקבלו בברכה לווטס-אפ: 0544323437

מלכים ב פרק טו – חוסר היציבות בממלכת ישראל/שומרון

שם המלך	ממלכה	רמה דתית	שנות המלוכה	במה חטא	אופן סיום התפקיד	הערות
עזריה/עוזיה	יהודה	צדיק	52	(במות)	נפטר לאחר צרעת	* בזמן הצרעת בפועל שלטו בניו
זכריהו	שומרון	רשע	חצי שנה	כירובעם	נרצח ע"י שלום	
שלום	שומרון	רשע	חודש	רצח	נרצח ע"י מנחם	**
מנחם	שומרון	רשע	10 שנים	רצח	נפטר	** *
פקחיה	שומרון	רשע	שנתיים	כירובעם	נרצח ע"י פקח	
פקח	שומרון	רשע	20 שנה	רצח	נרצח ע"י הושע	** ** *
הושע	שומרון	רשע	13 שנים	רצח	הוגלה ע"י אשור	** ** * * גלות שומרון 722-

** התנ"ך לא מפרט לנו כיצד שלום "קשר קשר" (רצח/מרד) במלך זכריהו, והוא מפנה אותנו ל"ספר דברי הימים למלכי ישראל" לספר ההיסטוריה שנכתב על מלכי שומרון כי התנ"ך זה לא ספר היסטוריה ולא ספר מתח. התוצאה הטרגית היא החשובה מבחינה חינוכית ולא הטכניקה שבוצע הרצח בפועל. (השוואה גם לא מפורט כיצד קין רצח את הבל).

** כתוב שמנחם כבש את "תפסח" (עיר באשור ליד נחל החידקל). זה לא הגיוני שבעידן של חוסר יציבות מלך יצליח לכבוש עיר בעומק שטח האוייב יתרה מכך, לא יתכן שהוא כבש עיר מידי מלך אשור שסייע לו לשלוט בשומרון תמורת תשלום מס. לכן יש לתקן ולרשום "תפוח" (עיר בלב השומרון) – דבר שמעיד שהיו לו מרידות פנימיות שאילצו את המלך לכבוש את העיר מחדש.

מנחם מלך 20 שנה בזכות הבאת פול מלך אשור שיעזור לו לשלוט תמורת תשלום מיסים (דמי חסות/פרוט קשיין").

ניתוח אפר"ת (כובעי החשיבה של זה-בנו)/שאלות עמ"ר:

בטווח הקצר הרוויח יציבות אך בטווח הארוך אשור היא זו שהחריבה את ממלכת שומרון/ישראל (לאחר שרוששה את ישראל).

** מלך אשור שהוזמן תחילה ע"י מנחם כובש כעת ערים מתוך ממלכת שומרון ומגלה אותה (אך עדיין לא מחריבה כל שומרון)

המסקנות מהטבלה: שומרון סובלת מחוסר יציבות פנימית. תחלופה גבוהה של מלכים. רציחות פוליטיות שמערערות את השלטון. (דמיינו שכל זמן קצר נרצח ראש ממשלה חס ושלום ע"י אדם שרוצה להיות ראש הממשלה במקומו).

5 מלכי שומרון מתחלפים בזה אחר זה בזמן שביהודה שולט באופן מלך אחד (ומצליח לנהל הליכים ארוכי טווח). מלכי ישראל/שומרון חוטאים לא רק בחטאים דתיים (כירובעם) אלא גם בחטאים חברתיים (רצח).

הערה כללית בנוגע לשלטון מונרכי (מלוכני): המלכים לעיתים מתמנים בגיל צעיר מאוד – לאחר מות אביהם. הם לא מולכים בפועל אלא היועצים של המלך הקודם מנהלים בפועל את המדינה ולרוב ממשיכים באותה מדיניות. תזכורת: במלכים א פרק י"ב ירבעם מתייעץ תחילה עם ה"זקנים" (החכמים) שהם יועצי שלמה-שאומרים לו לנקוט במדיניות חדשה – פחות מיסים. דווקא היועצים חסרי הניסיון והתבונה הם היועצים החדשים שמינה והתנ"ך מכנה אותם בגלגול "ילדים" אומרים לו להמשיך במדיניות הקודמת של אביו – מיסים כבדים.

מלכים ב פרק יז – חורבן שומרון (722-)

במי מדובר? בממלכת שומרון

מה קרה להם? נחרבה! (הושמדה)

מת? בשנת 722 לפני הספירה.

למה? יש "סבתיות כפולה" בפרק שלנו

1. **סיבה פוליטית/מדינית/ריאלית** = בגלל שמרדו ולא שלמו מיסים למלך אשור (וקשר קשרים עם מצרים במקום אשור)

2. **סיבה דתית** = עונש על חטאיהם הדתיים והחברתיים.

3. בפרק ט"ו סופר לנו שהממלכה התפרקה מעצמה מבפנים בגלל רציחות פוליטיות של מלכים = **חוסר יציבות שלטונית**

4. בפרק ט"ו סופר לנו שממלכת שומרון הביאה על עצמה את ה"אוייב" – כאשר מנחם הזמין את מלך אשור "להגן" עליו, זה נגמר בכך שמלך אשור השמיד אותם כאשר מרדו והפסיקו לשלם לו "דמי חסות"

5. בספר עמוס נראה שהסיבה היא **הריקבון החברתי** – חוסר אכפתיות של העשירים מהסבל של העניים.

לאיפה הוגלו? לכמה וכמה מקומות בממלכת אשור

כיצד? באלו שיטות הוגלו אותם?

1. "הפרד ומשול" מלך אשור פיזר אותם בכל מיני מקומות ולא שם את כולם במקום אחד כדי שלא יארגנו מרד נגדו כדי להחליש אותם.

2. "חילופי אוכלוסין" במקום הגולים משומרון הביא לכאן אנשים מחוץ לשומרון מכל מיני מקומות כדי להמשיך לעבד את השדות והפרדסים ולשלם מהם מיסים למלך אשור.

כמה? לפי התנ"ך כל ממלכת שומרון נלקחה לגלות. מאות אלפי בני אדם. זו **הגזמה** שנועדה להדגיש את חומרת העונש.

אך לפי **ממצאים ארכיאולוגיים** רק 21,290 איש הוגלו. וכן שומרון שופצה לאחר כיבושה (גם כן לא מסופר בתנ"ך).

מלכים-ב פרק י"ח: מסע (העונשין) של סנחריב (מלך אשור).

במי מדובר? בתושבי ממלכת יהודה

מה קרה להם? מלך אשור בא לכבוש אותם

מתי? בשנת 701 לפני הספירה

למה? כי (גם) הם מרדו בו = הפסיקו לשלם מיסים

איפה? הוא עשה מצור על ירושלים

כיצד ניסה לכבוש? באמצעות **מלחמה פסיכולוגית**

הוא ניסה לשכנע את העם בדרכים שונות, להיכנע ללא קרב

א. הוא ערער להם את הביטחון (ע"י שימוש **במילה המנחה "בטחון"** - על מי אתם בוטחים?)

ב. הוא אומר להם שהם חטאו לה' (בכך ששברו במות מחוץ למקדש) (זו כנראה **טעות מודיעינית** שלו-הוא לא ידע שזו מצווה **לרכו ולטהר את הפולחן** לפי **העיקרון הדוטרונמיסטי** (של ספר דברים)).

ג. הוא אומר שהוא שליח של ה' להעניש אותם על חטאיהם (כפי שנביאי אמת הזהירו אותם בעבר = **תפיסה היסטוריוסופית דתית** - שה' הוא **אל המלחמות** והוא שולט בגויים כדי להעניש את עם ישראל).

ד. הוא אומר להם **משל** ("משענת קנה רצוץ"), שהנמשל/מסר שלו הוא שאין להם מה להסתמך על מצרים. שהיא תזיק להם יותר מאשר תועיל.

ה. הוא לועג עליהם **באירוניה** אומר להם שגם אם יתן להם במתנה 2000 סוסים אין להם מספיק חיילים כדי לרכב אליה ולצאת להילחם נגדו.

ו. הוא מדבר בכוונה ב"יהודית" (בעברית) ולא בארמית, כדי שגם החיילים ולא רק השרים יבינו את ההפחדות שלו.

ז. הוא **מפתה** אותם לעבור ללא קרב לגלות - לארץ אחרת - שהיא טובה לפחות כמו ארץ ישראל (ארץ זבת חלב ודבש).

ח. הוא אומר להם שאף אל לא ניצח את האל של ממלכת אשור

ט. הוא מזלזל במלך יהודה. קורא לו בשם פרטי בלבד בלי תואר "מלך".

י. הוא מנבל את הפה. מקלל אותם. **מאיים** עליהם: בסוף עוד תאכלו את הצואה שלכם.

כמה? כמה ערים כבש מלך בבל ליהודה לפני שהגיע לעיר האחרונה לירושלים? הוא כבש 46 ערים. כלומר, ממלכת יהודה כמעט חוסלה. רק ירושלים נותרה. **כפי שנביא ישעיה שאשור תשטוף את הארץ "עד צוואר" (רק ה"ראש" ניצל).**

הסיפור שלנו מתאר מסע עונשין שביצע סנחריב מלך אשור, אך מתואר שמלך יהודה היה צדיק.

אז למה נענש?? אנו מצפים שהגורל של יהודה יהיה שונה מאשר הגורל של שומרון כי בשומרון היה מלך חוטא.

באמצע הפרק בפסוקים 6-9 פתאום יש תזכורת (**פלאש-בק/הבטה לאחור**) למה שסופר לנו בפרק י"ז.

מדוע? זו **השוואה ניגודית**! בניגוד למלך שומרון מלך יהודה היה מאוד צדיק. לכן אנו מצפים לסיום שונה.

במה חיזקיה מלך יהודה נחשב מאוד צדיק? ספר מלכים כמו ספר דברים הם ספרים שתומכים בעקרון **"ריכוז הפולחן"**

= שהקורבנות לה' יהיו רק במקום אחד - בירושלים בלבד. ואכן מלך יהודה משמיד את הבמות (מזבחות) מחוץ

לירושלים. ברם, לחזקיה גם **מניע פוליטי** ולא רק **מניע דתי**. הוא רוצה שליטה טובה יותר **בשארית הפליטה** של **גלות שומרון ע"י**

אשור (701-), ולכן אוסר להקריב קורבנות מחוץ לירושלים. בכך הוא כמו ירבעם שמבין שיש קשר בין דת לפוליטיקה אך בניגוד

לירבעם **שאסר** להביא קורבנות בירושלים כדי לגרום **לפילוג**, חזקיה **אסר** להקריב מחוץ לירושלים כדי ליצר **אחדות**.

לא רק זה, הוא גם שובר פסל שבנה משה רבינו, כדי להציל את עם ישראל ממכת נחשים במדבר, כי בני ישראל התחילו לעבוד עבודה זרה את הפסל במקום להיזכר בנס שה' עשה לבני ישראל. התנ"ך מזכיר בכוונה את משה כדי להשוות בינו למלך יהודה. מודגש שמלך יהודה התנהג לפי תורת משה!

שימו לב, ספר דברי הימים, מפרט עד כמה המלך חזקיה התכונן והכין את העם למלחמה עם מלך אשור. מפרט כיצד

הוא חצב תעלת מים לירושלים (**את נקבת השילוח**) וסתם בארות מים מחוץ לירושלים. ספר דברי הימים הוא **"פרו**

(בעד) יהודאי" **קיצוני יותר** ולכן חשוב לו להציג את מלך יהודה כמלך אחראי ולא רק כמי שעשה את אותה שטות

פוליטית כמו מלך שומרון.

מה חשב לעצמו מלך יהודה שמרד במלך אשור וידע ש 21 שנה קודם שומרון נרחבה בגלל אותו מעשה בדיוק???

יש טוענים כי הוא חשב שבזמן חילופי השלטון באשור (התחלף המלך) המלך החדש יתמקד בממלכות חשובות/גדולות יותר מאשר ממלכת יהודה הקטנה ולא יטפל במרד של מלך יהודה. דבר שהסתבר כטעות.

מדוע מלכי יהודה מורדים במלכי אשור/בבל לטובת מצרים? מה יש במצרים? הכסף שלהם מריח טוב יותר??

יתכן והסיבה היא שמעדיפים ממלכה קרובה מאשר רחוקה. (עדיין תירוץ לא מספק כי הוכח כמה פעמים לא יעיל ובכל זאת מרדו)

באחד מניסיונות השכנוע של **רבשקה** (שר הצבא של מלך אשור- לשעבר **שר משקים**=תפקיד בכיר מאוד-אדם קרוב מאוד ואמין מאוד על

המלך - כי היה אחראי על בדיקת הרעלת המלך) הוא משתמש **בדימוי/משל** "משענת קנה רצוץ"

מה פירוש הניב הזה בהקשרו (בפרק) ובימינו?

פירוש **הניב**: עד מתי אתם נשענים על מקל הליכה שבור - שהוא פוצע ולא עוזר כלום?

הנמשל: עד מתי אתם מורדים בי וחושבים להיעזר במצרים. היא מזיקה לכם ולא מועילה לכם. בגלל שפניתם אליהם

אני מעניש אתכם והיא לא באה לעזור לכם.

כמה דברים מתחום הארכיאולוגיה:

הנה תמונות מהמוצגים ומה אפשר ללמוד מהן על האירוע:

שווה צפייה!! סרטונים קצרים אך מעולים!!!!

סרטון על ההכנות לקרב – חציבת נקבת השילוח:

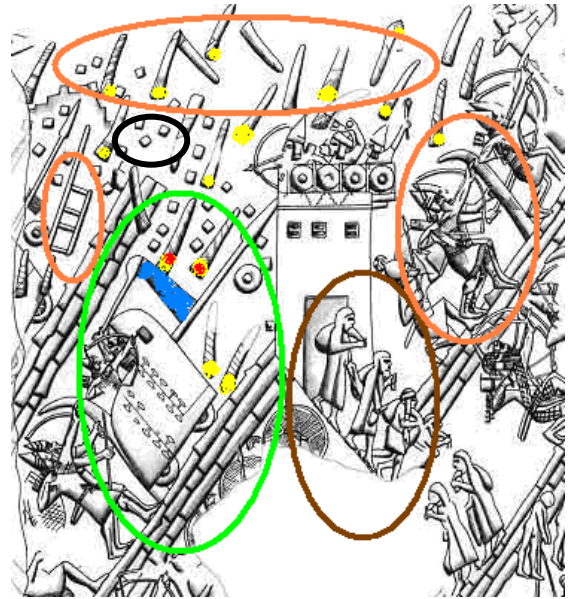
<https://www.youtube.com/watch?v=ZII9wy1Z3Ag>

סרטון על "מנסרת סנחריב"

<https://www.youtube.com/watch?v=TX7dGh1CI0Q>

סרטון על תבליטי לכיש:

<https://www.youtube.com/watch?v=aZPqhYCS4Go>

העיר נהנית: 1) מיתרון גובה 2) מהיותה מוקפת חומה. כדי לגבור על היתרון של העיר הצבא הכובש משתמש ב:

מצור – היבול והמים נמצאים בדרי"כ מחוץ לחומה. הם אוגרים מזון/מים לכמה שנים ובסוף מורעבים ונכנעים/נופלים. **חץ וקשת ואבני קלע**

איל נגח – כלי לפריצת שער החומה (**מריטיבים אותו כל הזמן** כדי שלא ישרף מהחיצים בוערים שנורים עליו מהעיר) **סולמות**

בתמונה מתוארים אנשים שנכנעים ונמלטים מחומת העיר (כתוצאה מלוחמה פסיכולוגית!!).

בתמונה למטה רואים את פירות ארץ ישראל גפן ותאנה שמאפיינים את השטח הנכבש (והשטח שרבקשה הבטיח לגולים) בתמונה כתוב בכתב אשורי את המילה "לכיש" העיר השנייה בחשיבותה לאחר ירושלים בממלכת יהודה. אנו רואים את מלך אשור יושב על כיסא והוא הדמות הגבוהה=החשובה מכולם בתמונה לפני עומד שר הצבא ומאחוריו 3 שרים ומאחוריהם משתחווים בכניעה העבדים שנלקחו בשבי.

האיורים/תרשימים/כתובת סנחריב, נדלו, בהתאמה, מ:

<http://d5iam0kjo36nw.cloudfront.net/V07p591001.jpg>

<http://divdl.library.yale.edu/dl/images/eikon3/ek0065.jpg>

http://files.geva.co.il/books/tanach_book1_melachimb18.pdf

כתובת סנחריב:

"וחזקיהו היהודי שלא נכנע לי, על 46 עריו בצורות מוקפות החומה ועל ערי השדה הקטנות... שמתי מצור ולכדתי אותן... מאתיים אלף ומאה וחמישים איש גדול וקטן, זכר ונקבה, סוסים ופרדים, בקר וצאן עד אין מספר שללתי ובזזתי. אותו עצמו [את חזקיהו] כציפור בכלוב סגרתי בתוך ירושלים... ואת היציאה משער עירו מנעתי. את עריו שכבשתי קרעתי מארצו ונתתי אותן... למלך אשדוד... ועל המס השנתי הקודם הוספתי מנחות ומתנות. חזקיהו עצמו, מורא הוד מלכותי המם אותנו, והוא שלח אחרי לנינה עיר מלכותי עם חיל המחץ, החיל הנבחר שלו, שהביא לירושלים עיר מלכותו כדי לחזקה, 30 ככר זהב ו- 800 ככר כסף, אבן כחל נבחרת, גושי אודם גדולים, מיטות שן, כסאות משען (רצופי) שן, עור פילים, שנהבים... בגדים צבעוניים... כלי נחושת (ו) ברזל... מרכבות, מגינים... כלי נשק ללא ספור, יחד עם בנותיו, פילגשיו, משוררים ומשוררות. ואת שליחו שיגר אלי לשם תשלום המנחה ועל מנת להשתעבד לי."

שימו לב **להבדלים** (בין כתובת סנחריב לסיפור המקראי):

בתנ"ך לא מסופר שנכבשו 46 ערים
בתנ"ך לא מסופר שנלקחו בשבי 200150 איש
בתנ"ך מסופר ששולמו 300 ולא 800 כיכרות כסף בנוסף ל 30 כיכרות הזהב
סיבת ההבדלים: כדי לא לפגוע בתדמית ממלכת יהודה

מצד שני, בתנ"ך מסופר שהכוונה של מלך אשור היתה לכבוש אך הוא נכשל בזכות ה'. מלך אשור לא מודה בכך שניסה לכבוש את העיר, והוא מספר שהוא בא רק "ללכוד" (כציפור בכלוב) ולא כדי להגלות...

דומה: גם בתנ"ך מסופר שמלך יהודה נאלץ לשלם מיסים כבדים קנס על המרד באשור.

הערות קצרות נוספות אך חשובות:

פסוק 3: ככל אשר עשה דוד אביו=אבי שושלת מלכי יהודה. דוד אינו האבא הביולוגי של חזקיהו.
פסוק 4: במה=מזבח מחוץ למקדש. לפי **העיקרון הדוויטרונומיסטי** של ספר דברים יש להשמידם=**ריכוז פולחן**.
פסוק 4: נחש הנחושת זהו נחש שבנה משה רבנו בתקופת המדבר. הוא הניחו על "נס" (מוט ארוך) כדי שיביטו אליו לכיוון השמיים ויזכרו שמכת הנחשים היא מה' ויחזרו בתשובה. אולם, בתקופת חזקיהו, הפכו "תזכורת" זו לפסל ולכן המלך "כיתת" (ריסק) את הנחש של משה. **לשאלת תלמיד: גם נישוק מזוזה וגם הנחת תפילין עלולה להפוך ל"עבודה זרה" אם אדם יאמין שהחפץ עצמו גורם לו להיות בריא/עשיר/חכם יותר!**

השמדת חפצים של עבודה זרה = **טיהור פולחן**. (שימו לב: ריכוז טיהור!).

פסוק 8: "ממגדל נוצרים עד עיר מבצר" ראה לעיל/היזכר בפרק 9 פסוק 9!

פסוק 14: אשר תתן עלי אשא=מלך יהודה אומר למלך אשור - כל עונש/קנס שתתן לי אני אקיים (רק אל תכבוש את ירושלים).

ניתוח אפר"ת (כובעי השיבה של דה-בוננו)/שאלות עמ"ר:

מצד אחד הוא לוקח אחריות ולא מטיל מיסים על העם אלא מרוקן את קופת אוצר המלך והמקדש ומפרק דלתות כדי לממן את הקנס הכבד שהוטל עליו בגלל הטעות הפוליטית שעשה.

מצד שני – הוא פוגע במקדש במקום להתפלל לה"לפנות לנביא.

מצד שלישי-הוא פוגע בדלתות המקדש כדי למנוע שריפה/חורבן של כל המקדש כפי שקרה בסוף ממלכת יהודה.
פסוק 20: "דבר שפתיים"="מס שפתיים"="דיבורים בלבד". שר הצבא מאשים את המלך שהקנס ששילם זה כלום. רק דיבורים לעומת העונש הקשה האמיתי שממלכת יהודה צריכה לקבל על המרד במלך אשור.

פסוק 36: "ולא ענו אותו דבר"="לא הגיבו! לא אמרו שום דבר (ראה גם מל"א י"ח 21)!!!

"כי מצוות המלך היא" = המלך חזקיהו אסר על החיילים להגיב לקריאות של רבשקה שלא יגררו לויכוח

איתו כי הוא יכול בלוחמה הפסיכולוגית המעולה שהוא מנהל נגדם להצליח לשכנע אותם. (מזכיר את

האיסור של הורים לילדים קטנים שלא לדבר כלל עם אנשים זרים בגלל הסכנה בהיגררות לויכוח עם אדם

מוכשר ממך בויכוחים)!

בספר דברי הימים, בניגוד לספר מלכים, מפרטים את ההכנות שעשה המלך חזקיהו לקראת בוא מלך אשור (דאג לתעלת מים לתוך ירושלים וכן סתם בורות מים מחוץ לירושלים), כי ספר דברים הימים הוא **פרו יהודאי קיצוני** יותר ולכן חשוב היה להם לספר שהמלך ידע להתכונן צבאית לקרב.

מלכים ב' פרק י"ט

במי מדובר? הנביא ישעיה

מה עשה? עודד את חזקיהו מלך יהודה ואת תושבי ירושלים

מת? בשנת 701 לפני הספירה – בזמן המצור של סנחריב מלך אשור על ירושלים

מת? ירצח מלך אשור? כעבור 20 שנים.

למה? כי סנחריב מלך אשור זלזל בה'

איפה? הוא יאלץ לסגת חזרה לארצו – לאשור – לעיר נינוה.

כיצד? ירושלים תנצל! מלך אשור ישמע שמועה על איזור לחימה חשוב יותר וכן בגלל שתתרחש מגפה בחייליו.

כיצד? מלך אשור ימצא את מותו? בניו ירצחו אותו בזמן התפילה במקדש לאל שלו

כמה? מתו למלך אשור 185000 חיילים שהקיפו את חומות ירושלים – בלילה אחד.

הערות קצרות נוספות אך חשובות:

פסוק 1: מלך יהודה קרע בגדיו=**מעשה סמלי**=אות אבל על החורבן הקרב ובא

פסוק 3: "באו בנים עד משבר וכוח אין ללידה"=פירוש **ריאלי** של **המשל**: התינוק התחיל לצאת מבטן אימו אך אימו כבר מותשת ואין לה כוח ללחוץ וללדת – דבר שיגרום למותו ולמותה. **המשל**: לחיילים אין כוחות להילחם באשור.

יום צרה ותוכחה ונאצה=יום מקולל-יום שבו עם ישראל יענש וישמיד.

פסוק 37: התנ"ך מתאר את רצח מלך אשור **בסמיכות** לתבוסה הצבאית שלו/למגפה של חייליו בירושלים.

הסיבה לסמיכות היא ליצור תחושה שהרצח שלו זה עונש על כך שזלזל בה'!

מלכים-ב פרק כ"א: חטאי מנשה

במי מדובר? מנשה מלך יהודה

מה עשה? "שבר את גב הגמלי" – חצה את הגבול שה' מוכן לסלוח = **גמול קיבוצי+מצטבר**

מתה? לאחר תקופת חזקיה (לא צריך הפעם לדעת שנה לועזית מדוייקת).

למה? הוא חטא כדי **להכעיס** (ולא כמו ירבעם שחטא לצרכים/אילוצים פוליטיים)

איפה? בכל מקום ומקום-מעל כל גבהה ו**מתחת לכל** עץ רענן (-מעל/מתחת=ניגודים=כל מקום=**הגזמה ספרותית**)

כיצד? **חטאים דתיים** (פסלים/במות/עבודת המולך-שריפת ילדים) ו**חטאים חברתיים** (שפך דם "נקי" = **מטאפורה** לרצח חפים מפשע).

כמה? למרות שהוא חטא ובגלל נגזר עלינו סופית החורבן, הוא מלך 55 שנים! (לפי ספר דברי הימים כי הוא "נכנע

לה" = חזר בתשובה(!)=**גמול אישי**, אך לפי ספר מלכים, הוא זכה לאריכות ימים על כסאו בזכות חזקיה אביו הצדיק=**גמול דורות חיובי** (מזכיר לכם מישהו?!... במלכים א פרק יא?)

1. **תכונות האופי: שוב כפיות טובה וקשה עורף** (מוכר לכם כבר מפרק קודם?...)

2. **תנאי ותוצאה**: ה' הבטיח לאבותנו ולנו את הארץ אך הוא הציב לכך תנאי – שמירת מצוות.

3. **תקדים היסטורי**: הנביא מדגיש להם שה' יעניש אותם עם אותם "כלי עבודה" שהעניש את תושבי השומרון. (קו/משקולת שומרון=כלי עבודה של בנאים).

כלומר: הם נענשו בגלות ולכן גם תושבי יהודה!

4. הרציחות הפוליטיות שמפורטות בפרק ט"ו לא נגמרות... גם בסוף פרק זה מסופר על רצח פוליטי. הבן של מנשה (אמון) נרצח ע"י "עם הארץ" בעלי ממון המקורבים לשלטון.

הערות קצרות נוספות אך חשובות:

פסוק 5: מנשה בנה מזבחות ל"צבא השמים" = לכוכבים, בשתי "חצרות בית ה'" בחצר הפנימית והחיצונית של בית המקדש (גם בעזרת/רחבת הכהנים וגם בעזרת/רחבת ישראל)

פסוק 6: לעונן ולנחש = לראות צורה של ענן ולנבא שיקרא כך וכך בגלל שכעת רואים צורה כזו או אחרת.

להעלות באוב = לעשות "סיאנס" – לשוחח עם נשמה מעולם המתים כדי לדעת את העתיד.

התורה מתנגדת לידיעת עתידות – כי האדם צריך להיות בעל בחירה חופשית ולא להיות "כבול" למה שנגזר

עליו כי לפי היהדות גורל אפשר לשנות.

פסוק 7: המלך שם פסלים בבית ובעיר שה' בחר לשום את שמו שם – בפסוק זה יש מספר ביטויים לעיקרון

הדוטרומיסטי (של ספר דברים)

העיר אשר בחרתי = מקום נבחר

לשים שמי = מופשטות האל. השם של ה' נמצא ולא הגוף שלו.

פסוק 12: כל השומע תצילנה שתי אוזניו = מי שישמע את מה שיקרה לירושלים האוזנים שלו "יצלצלו" כמו לאחר קבלת מכה פיזית על האוזן. מדגיש את עוצמת העונש שירושלים תקבל.

פסוק 13: ונטיתי על ירושלים קו שומרון = אפעל באותם "כלי עבודה" שהענשתי את שומרון = עונש הגלות.

"קו" = סרט מדידה של אורך. "משקולת" אבן שקשורה לחוט כדי לבנות קיר ישר "פלס".

"כאשר מחה את הצלחת" ירושלים תהינה "נקייה" מבתים כמו שמשאירים צלחת נקייה מאוכל. הכל יחוסל.

פסוק 16: "דם נקי שפך" = רצח אנשים חפים מפשע (את מתנגדיו הפוליטיים).

פסוק 18: וישכב עם אבותיו = נקבר בחלקת קברי אבותיו = מת בכבוד (למרות חטאיו).

פסוק 23: בנו של מנשה, אמון, נרצח ע"י "קושרי קשר" ע"י מורדים.

"עם הארץ" = כינוי לאליטות כלכליות שהיו קשורות לשלטון. הם מחליטים לרצוח את הרוצח של המלך.

מלכים ב' פרקים כב-כג הרפורמה הדתית של יאשיהו.

במי מדובר? במלך יאשיהו

מה עשה? **רפורמה** (מהפכה) **דתית** - **ריכוז פולחן** (מזכיר לכם מישהו? את חזקיה סבא שלו.. מל"ב י"ח).

מת: בשנת 622 לפני הספירה

למה: **סיבתיות כפולה** :

1. **מניע דתי** : מציאת ספק הברית ספר דברים בזמן "**בדק הבית**" (בזמן שעשו שיפוצים במקדש).
2. **מניע פוליטי** : רצה שכולם יגיעו אליו לירושלים. כך יוכל לאחד תחתיו את העם. למעשה הוא פועל בדיוק הפוך מירבעם שרוצה לפלג את העם ולכן בנה לעם מזבחות נוספים כדי שלא יגיעו לירושלים ולא יפגשו שם במלך יהודה...

איפה: הפולחן יהיה מותר רק בירושלים = **ריכוז הפולחן**

כיצד: כמו סבא שלו גם הוא מרכז את הפולחן בעזרת הריסת יתר המקומות. אך הוא גם עושה טקס "חידוש" הברית ככתוב בספר שנמצא במקדש בזמן בדק הבית

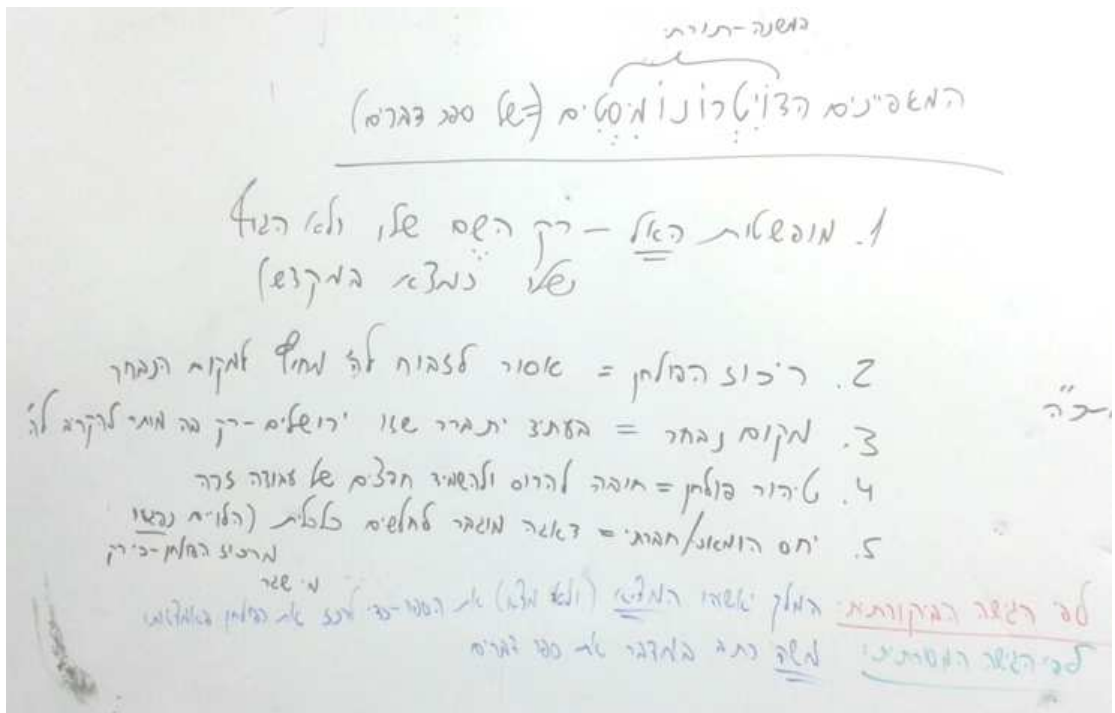
כמה: בזכות הרפורמה חגגו את חג הפסח רק בירושלים ולכן מאז ימות יהושע בין נון שכבש את הארץ לא נעשה פסח עם כל כך הרבה משתתפים באותו מקום.

יש חוקרים (**הגישה הביקורתית/תורת התעודות**) הטוענים שהספר שנמצא הוא הומצא (ולא "נמצא") על ידי המלך יאשיהו כדי להצדיק את ריכוז הפולחן.
לפי **הגישה המסורתית** גם ספר זה נכתב עי משה שחזה מראש שלאחר שיבנה המקדש יהיה אסור להקריב במקומות אחרים אלא רק במקדש.
לכל אחד מהצדדים יש ראיות. לא נדון בהם. לפעמים בבגרות שולחים לפסוק זה או אחר בתנ"ך ושואלים באיזה דעה תומך פסוק זה-אך זו שאלת הבנת הנקרא ברמה פשוטה ואין צורך לזכור ראיות לכאן או לכאן.

הערות קצרות נוספות אך חשובות:

- פסוק 14 : המלך יאשיהו שולח משלחת לנביאה חולדה ולא לנביא ירמיה כי רצה לזכות ברחמי נביאה **אישה**. יש אומרים, שירמיה לא תמך בריכוז הפולחן או לא תמך בהתמקדות בפולחן (העדיף את ה"מוסר"). יש טוענים שירמיה לא היה בארץ באותם ימים (אולם יש טוענים שזו פרשנות שגויה כי יש נחל פרת גם ליד ירושלים)
- פסוק 20 : "אתה תבוא אל אבותיך בשלום" = תמות בשיבה טובה = **גמול אישי חיובי**.
נבואה זו לא התגשמה! יאשיהו מת צעיר מאוד למרות שהיה צדיק - בקרב מגידו!
לפי ספר דברי הימים הוא נענש **בגמול אישי** כי **חטא** שלא אפשר לפרעה ללכת להילחם בבבל.

דברים פרק י"ב:

מלכים ב פרק כד גלות יהויכין

במי מדובר? במלך יהויכין

מה קרה? הוא נענש עי מלך בבל

מת? בשנת 597 לפני הספירה

למה? **סיבתיות כפולה** - חטאים **דתיים ופוליטיים** (מרד גם בה' וגם במלך)

איפה? **הוגלה** מירושלים לבבל

כיצד (נענש)? נלקח לגלות ולכלא וכן נלקחו איתו עוד 10000 אנשים וזהב רב כדי לפגוע גם כלכלית וגם חברתית וגם פוליטית בירושלים

כמה? נלקחו כל אוצרות הזהב וכן נלקחו 10000 שרים אנשי צבא וכלכלה (ה"חרש והמסגר" = בעלי מקצועות "חופשיים" = אנשים שאינם שכירים ואינם תלויים במקום עבודה אחד – בקרקע מסויימת אלא יכולים להתנייד ולעשות כסף בכל מקום ולכן נחשבים בעלי מעמד כלכלי גבוה).

מלכים ב' פרק כ"ה : חורבן בית המקדש וממלכת יהודה

במי מדובר? בממלכת יהודה

מה קרה? נחרבה

מת? בשנת 586 לפני הספירה

לצפייה בסרטון על חורבן יהודה/גלות בבל:

<https://www.youtube.com/watch?v=BTMwJj6fZbA>

בארבעה שלבים:

- המצור על חומות ירושלים התחיל ביום 10 בטבת – לזכר אירוע זה נקבע **צום** 10 בטבת.
- הבקעת/נפילת חומות העיר-הבבליים פרצו את החומות-בחודש תמוז – לזכר אירוע זה נקבע **צום** י"ז בתמוז.
- שריפת המקדש ולקיחת העם לגלות-בחודש אב – לזכר אירוע זה נקבע **צום** ט' באב.
- רצח גדליה-יהודים רצחו את המנהיג שמינה עליהם מלך בבל-לזכר אירוע זה נקבע בגי' בתשרי **צום** גדליה.

שם הצום	מועד האירוע	מועד הצום	האירוע לזכרו צמים	סיבת ההבדל בין מועד הצום למועד האירוע
העשירי	עשירי לעשירי	י' בטבת	תחילת המצור	אין הבדל
הרביעי	תשיעי לחודש (הרביעי) *	י"ז בתמוז	נפילת חומות העיר	צומות אלו בוטלו כאשר נבנה בית שני.
החמישי	שביעי לחמישי	ט' באב	חורבן המקדש וגלות בבל	הם חודשו לאחר חורבן בית שני אך הם מצויינים לפי התאריכים של ימי בית שני.
השביעי	ראש חודש = א תשרי	ג' בתשרי	רצח גדליה	לא צמים בראש השנה

* בספר מלכים רשום באיזה יום אך לא רשום באיזה חודש נפלו החומות אולם בספר ירמיה כתוב שזה בחודש הרביעי.

למה?

למה גלו/נשרף המקדש? **סיבתיות כפולה**: חטאים **דתיים** לה' וחטא **פוליטי**-מרד מיסים במלך בבל. למה נרצח גדליה? **סיבתיות כפולה**: מניע **אישי**- הרוצח שהיה ממשפחת המלוכה רצה להיות המנהיג. מניע **פוליטי**-העם לא היה מסוגל לקבל מינוי של מלך בבל שהשמיד את המקדש, ירושלים, ולקח אותנו לגלות.

איפה? נלקחנו לגלות מירושלים/ממלכת יהודה לבבל.

כיצד נחרבה? החורבן בא לידי ביטוי ברצח המוני אזרחים וחיילים ובשריפת כל הבתים והמקדש והארמון וכן ביזת כל כלי הנחושת ("נחושת" היא **מילה מנחה** בקטע שמדגישה שזה מה שנשאר מגלות יהויכין).

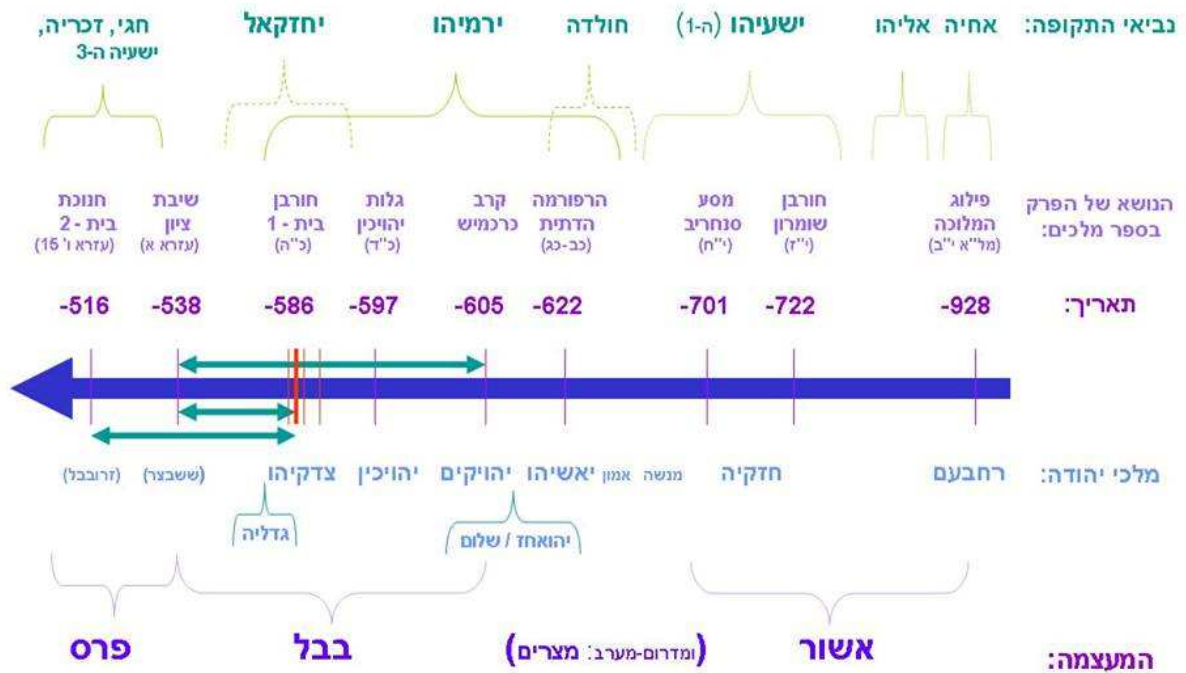
כמה? 37 שנים לאחר גלות יהויכין מלך בבל החדש מוציא מהכלא את יהויכין ומתייחס אליו בכבוד – נותן לו כל יום ויום ארוחת מלכים יחד עם מלך בבל. זה הדבר האופטימי היחיד שהיה למחבר ספר מלכים לסיים בו כ"סוף שמח / **happy end** את הסיפור העצוב של חורבן בית המקדש וגלות בבל. גם ספר דברי הימים מסתיים בסוף שמח, אולם, בגלל שספר דברי הימים נכתב בתקופה מאוחרת יותר הוא יכל לדווח על אירוע משמח יותר – על הצהרת/הכרזת כורש עליה נלמד בנפרד/בעתיד.

הערות קצרות נוספות אך חשובות:

פסוק 4-7: בשנת 586 לפני הספירה, בחודש הרביעי (=חודש תמוז), "נפלו" (נפרצו) חומות ירושלים (לאחר שנתיים וחצי של "מצור" שהרעיב את החיילים והתושבים), נמלטו מהעיר ירושלים המלך צדקיה ובניו וכמה שומרי ראש שלהם דרך מערה סודית שנחפרה מראש.

חיילי נבוכדנצר הבחינו בהם ורדפו אחריהם. כאשר הם התקרבו שומרי הראש של צדקיה מלך יהודה התפזרו כי ידעו שנבוכדנצר רוצה רק את מלך יהודה ולא את החיילים הפשוטים שלו וכן הם ידעו כי אם הם ימשיכו להגן על מלכם הבורח אז ירצחו גם אותם.

המלך ובניו נתפסו קרוב ליריחו ונלקחו למשפט בבבל. שם רצחו את ילדי המלך בפני המלך יהודה ועיוורו את עיניו כדי שהדבר האחרון שיזכור שהוא ראה זה את רצח בניו.

© ליאיר בקר: yairbeker@walla.com